

UVODNA RIJEČ

Impresivna biografija i bibliografija prof. dr. sc. Željke Fink Arsovski svjedoče o njenoj izuzetno plodnoj i uspješnoj znanstvenoj i predavačko-sveučilišnoj karijeri iza koje kao pokretačka sila stoji njena velika požrtvovnost, marljivost, znanstvena ozbiljnost i ljubav prema filologiji, rusistici i nadasve frazeologiji.

Znanstveni opus Željke Fink Arsovski može se pratiti na nekoliko područja: u frazeologiji i frazeografiji, sintaksi te kontaktnoj lingvistici. Osim više od stotinu znanstvenih i preglednih te dvadesetak stručnih članaka koje je u najvećoj mjeri predstavljala sudjelujući na međunarodnim znanstvenim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu, veliki doprinos hrvatskoj i slavenskoj frazeologiji čini njena znanstvena knjiga *Poredbena frazeologija: pogled izvana i iznutra*. Riječ je o prvoj monografiji te vrste u hrvatskoj filologiji koja postaje nezaobilazna polazna točka za svakog istraživača poredbene frazeologije i frazeologije općenito. Njome hrvatska frazeologija dobiva prvu monografiju u kojoj se sustavno pristupa poredbenoj frazeologiji sa strukturnog, paradigmatškog, sintaktičkog, semantičkog i konceptualnog stanovišta.

Željka Fink Arsovski idejni je začetnik koncepcije kontrastivne frazeografske obrade poredbenih frazema koja se donosi u dvama pionirskim leksikografskim radovima: *Hrvatsko-slavenskom rječniku poredbenih frazema* i *Hrvatsko-romansko-germanskom rječniku poredbenih frazema*. *Hrvatski frazeološki rječnik*, koji Željka Fink Arsovski objavljuje 2003. godine u suautorstvu s A. Menac i R. Venturinom, izuzetan je leksikografski događaj jer predstavlja prvi takav rječnik suvremenoga hrvatskog jezika. Ukupno je čak devet frazeoloških rječnika koje Željka Fink Arsovski u suautorstvu s brojnim suradnicima donosi na hrvatsku i međunarodnu leksikografsku scenu. Primjetivši da je od sedamdesetih godina prošloga stoljeća do danas zanimanje za frazeologiju u Hrvatskoj višestruko umnoženo, Željka Fink Arsovski prepoznaje potrebu sustavnog i cjelovitog popisa znanstvenih i stručnih radova koji se bave hrvatskom frazeologijom te osmišljava koncepciju na temelju koje u suradnji s B. Kovačević i A. Hrnjak nastaju *Bibliografija hrvatske frazeologije*, zatim nadopunjena i proširena *Bibliografija hrvatske frazeologije – Frazeobibliografski rječnik*, a treća i najrecentnija u nizu upravo je u nastajanju.

Željka Fink Arsovski s punim se pravom može nazvati nasljednicom akademkinje Antice Menac, začetnice *zagrebačke frazeološke škole*, lingvističke škole čiji je rad danas izuzetno plodotvoran i prepoznat u slavističkom frazeološkom svijetu uglavnom zahvaljujući doprinosu Željke Fink Arsovski koja sustavno istražuje hrvatske frazeme kroz kontrastivne analize hrvatskoga frazeološkog korpusa u odnosu na ruski te druge slavenske i neslavenske jezike. U njenim se radovima frazemi najčešće uspoređuju sa strukturnog, kategorijalnog, semantičkog i sintaktičkog stajališta, ali opisuje se i njihova varijantnost, sinonimni i antonimni nizovi frazema, kao i slučajevi polisemije i homonimije u frazeologiji. Osobito su bitni za razvoj hrvatske frazeologije radovi u kojima se istražuje podrijetlo frazema, ali jednako tako i upotreba frazema u funkcionalnim stilovima kao i funkcioniranje frazema u kontekstu, njihove transformacije i nastajanje novih frazema.

Gotovo pola stoljeća nakon što su akademkinja Antica Menac i prof. dr. sc. Josip Matešić pokrenuli val znanstvenog interesa za hrvatsku frazeologiju, on danas nezaustavljivo

raste zahvaljujući u velikoj mjeri Željki Fink Arsovski koja je svojim nastavnim i znanstvenim radom obogatila spoznajama o hrvatskoj i ruskoj frazeologiji mnoge naraštaje studenata preddiplomskih, diplomskih i poslijediplomskih studija, te probudila u njima i brojnim svojim suradnicima interes i ljubav prema frazeologiji. Kao neposredna posljedica toga Zagreb je postao jedno od istaknutih i prepoznatljivih centara u slavenskom frazeološkom svijetu, a i šire. Ta je činjenica apostrofirana profesoričinim članstvom u Komisiji za frazeologiju pri Međunarodnom slavističkom komitetu od 1996. godine. Treba istaknuti da je profesorica Željka Fink Arsovski također osmislila i koncipirala kolegij *Frazeologija* u okviru studija Ruskoga jezika i književnosti. Atraktivnošću frazeologije Željka Fink Arsovski privlačila je studente iz naraštaja u naraštaj, a svojom predanošću profesorskom pozivu, pravednošću u odnosu profesora i studenta, potrebnom izbalansiranom dozom strogoće i smirenosti, služila je kao primjer kako kolegama u užem radnom kolektivu tako i šire, kuda god je sezao njezin krug djelovanja i znanstveno-nastavnih kontakata.

Osim frazeologijom, profesorica Željka Fink Arsovski dugi se niz godina bavila i sintaksom ruskoga i hrvatskoga jezika, a kao rezultat toga nastao je i vrijedan priručnik za studente rusistike koji služi kao literatura na seminaru iz *Sintakse ruskoga jezika*. Dugi niz godina njezina je znanstvena pozornost bila usmjerena i na kontaktnu lingvistiku. Osim na matičnome Fakultetu i na drugim fakultetima u nas, profesorica Željka Fink Arsovski nesebično je dijelila svoje znanje i spoznaje održavajući predavanja i na inozemnim sveučilištima.

Kao znanstvenica – dr. sc. Željka Fink Arsovski odlikuje se znatiželjom, upornošću, pedantnošću, preciznošću, metodičkom dosljednošću, minucioznošću i analitičkom ozbiljnošću, a kao kolegica i nastavnica – pravednošću, korektnošću, nepristranošću i nekonfliktnošću. Te znanstvene odlike i pedagoški talent bile su sretan spoj za mentorsko vođenje dvaju znanstvenih magistarskih radova i osam doktorskih disertacija.

Niz godina, u nekoliko mandata, Željka Fink Arsovski bila je predstojnica Katedre za ruski jezik te je uspješno rješavala kadrovska i organizacijska pitanja kako na Katedri za ruski jezik tako i na Odsjeku za istočnoslavenske jezike i književnosti (dovođenje znanstvenih novaka i lektora na Odsjek, pomoć pri njihovu trajnome zapošljavanju, briga o znanstvenome napredovanju mlađih kolega). Osim navedenih funkcija valja istaknuti i prodekanski mandat Željke Fink Arsovski na matičnoj ustanovi, ali i članstvo u Upravnom odboru Društva sveučilišnih nastavnika i drugih znanstvenika u Zagrebu. Organizacijske i koordinacijske vještine Željke Fink Arsovski posebno su došle do izražaja tijekom šestogodišnjeg vođenja Ljetne škole Filozofskog fakulteta na Rabu, a bila je i organizatorom međunarodnog frazeološkog skupa na Rabu 2006. godine.

Željka Fink Arsovski dobitnica je dviju godišnjih nagrada Filozofskoga fakulteta: Godišnje nagrade Filozofskoga fakulteta za znanstveni, stručni i nastavni rad, suautorstvo i rad na *Hrvatskom frazeološkom rječniku* i autorstvo niza radova s područja frazeologije i frazeografije, te Godišnje nagrade Filozofskoga fakulteta za suautorstvo i rad na *Rječniku hrvatskih animalističkih frazema*.

Profesorica Željka Fink Arsovski svojom plodnom znanstvenom djelatnošću, kako na domaćem tako i na međunarodnom planu, kao i predavačkim i organizacijskim radom, bitno je pridonijela međunarodnoj afirmaciji hrvatske rusistike, frazeologije i frazeografije, a sa-

mim time i Filozofskoga fakulteta odnosno Sveučilišta u Zagrebu na kojem je provela cijeli svoj radni vijek. Odlaskom u mirovinu njezina stvaralačko-istraživačka energija nije nimalo splasnula, o čemu svjedoče brojni novi radovi i projekti. Slijedom svega rečenog možemo sa sigurnošću ustvrditi da je profesorica Željka Fink Arsovski trajna inspiracija svima nama koji se divimo njenoj stvaralačkoj inspiraciji, energiji i entuzijamu te se radujemo svakom njenom novom radu. Stoga nam je želja da ovaj zbornik, naš šareni filološki stučak, bude rođendanski dar i znak zahvalnosti našoj dragoj profesorici, mentorici, kolegici i prijateljici.

Ovaj zbornik radova nastao je u čast profesorici Željki Fink Arsovski povodom njezina 70. rođendana, kao znak zahvalnosti za sve što je za radnog vijeka učinila za struku, kako na domaćem tako i na međunarodnom planu, za svoje studente, kolege i suradnike.

Knjiga se sastoji od dvadeset i devet radova, od kojih su dvadeset i četiri dvostruko recenzirane znanstvene studije podijeljene u četiri cjeline: *Frazeološki stručak*, *Paremiološki stručak*, *Književno-jezikoslovni cvijetak*, *Književni stručak*. Na samome početku donosi se životopis slavljence te ukupni popis njezinih radova. Nakon biografije i bibliografije knjiga zapravo započinje *Prigodnim stručkom* koji broji tri „obljetnički intonirana“ rada. Prvi od njih pod naslovom *Vivat, floreat, crescat!* potpisuje Dubravka Sesar. Sljedeći rad autorica Anite Hrnjak i Branke Barčot – *Frazeološki PERPETUUM MOBILE* – govor je održan na svečanome okruglom stolu organiziranom u čast profesorici Fink Arsovski pod nazivom „Frazeološki kotač i dalje se vrti...“ 16. studenoga 2018. godine na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Treći rad u *Prigodnom stručku* napisala je Branka Tafra: *Vrhunci hrvatske leksikografije* kratki su osvrt na značenje frazeoloških rječnika Željke Fink Arsovski u hrvatskoj leksikografiji.

Cjelina pod naslovom *Frazeološki stručak* okuplja sedamnaest tekstova na različite frazeološke teme. U metodološkom smislu riječ je o različitim pristupima, što cjelinu čini znanstveno aktualnom, zanimljivom i poučnom. Tako je osnovni cilj rada Branke Barčot i Lidije Milković *Frazeografija u mrežnome ruku – od kartoteke do Sketch Enginea* predstaviti novu metodološku stazu za nastanak dvojezičnog, usporedivog korpusa te prikazati na koji se način može kartoteka, prikupljena na tradicionalan način, iskoristiti i „odjenuti u suvremeno mrežno ruho“. Rad Ivane Čagalj *O leksikografskom statusu (ne)standardnih frazema (na hrvatskim i slovačkim primjerima)* posvećen je statusu socijalno, geografski, situacijski i/ili stilski obilježenih ustaljenih sveza riječi u temeljnim prevoditeljskim poma-galima – frazeološkim, dijalektnim i sociolektnim te prijevodnim rječnicima hrvatskoga i slovačkoga jezika. U tekstu Olega Fedoszova «*Докатились, допрыгались, доскакались!*» (*O frazeologizaciji značenja nekih glagolov s приставкой до-*) predmet su analize neki ruski glagoli s prefiksom *до-* te dinamički procesi u razvoju njihovih oblika i značenja, a koje autor teksta pronalazi u precedentnom tekstu, odnosno citatu iz poznatoga ruskog filma iz 60-ih godina prošloga stoljeća. Anita Hrnjak u svome radu *Žene, majke, kraljice među nama: odraz rodni stereotipa u hrvatskoj frazeološkoj neologiji* donosi interpretaciju novog načina konceptualizacije žene u hrvatskoj frazeologiji pod utjecajem drugačije rodne paradigme u društvu, promijenjenih rodni stereotipa i rodni uloga na

primjeru nekoliko novijih rodno obilježenih frazema. Sandra Jukić u prilogu *Hrvatski i poljski frazemi sa sastavnicom* glava / głowa kontrastivno analizira frazeme s navedenim somatizmom u dvama slavenskim jezicima. U studiji Virne Karlić i Jelene Tušek naslovljenoj *Frazemska fleksibilnost na sučelju pragmatike i konstrukcijske gramatike* poredbenim se frazemima značenja ‘lijep’ i ‘ružan’ pristupa na metodološki sasvim nov i inovativan način. U radu se Barbare Kovačević, Kristiana Lewisa i Ivane Vidović Bolt *Lažni prijatelji na europskoj frazeološkoj karti* uspoređuju frazeološki lažni prijatelji na formalnom i sadržajnom planu te se uspostavljaju korelacije između frazeoloških sastavnica i značenja frazema u odabranim europskim jezicima. U prilogu Erike Kržišnik pod naslovom *Primerjalni frazemi v rabi in slovarju* autorica provodi korpusno istraživanje poredbenih frazema sa zoonimskom sastavnicom. U sljedećem prilogu *Frazeološkog stručka – Predatribucija u glagolskim frazemima u hrvatskome jeziku* – autorice Jelene Parizoske također je riječ o korpusnom istraživanju, no ovdje su predmet istraživanja glagolski frazemi koji sadrže opisni ili odnosni pridjev kao sastavnicu. Autorice Lesja Petrovska i Ana Dugandžić u tekstu *Značenjski potencijal frazema s komponentom oko / oko u hrvatskom i ukrajinskom jeziku* provode semantičku analizu frazema sa somatizmom *oko* u dvama navedenim slavenskim jezicima. *Slavenski atributi boje za dane u tjednu*, prilog autorica Nede Pintarić i Ewe Komorowske, u odabranim slavenskim jezicima prikazuje tzv. frazokultureme u kojima se uz imeničku komponentu u svojstvu pridjevske pojavljuje neka od kromatskih ili akromatskih boja. Slavomira Ribarova se u radu *Je li bolje raditi kao mrav ili pčelica? O ulozi deminutiva kod poredbenih frazema* bavi manjim brojem strukturno poredbenih frazema hrvatskoga jezika povezanih s konceptom RAD, točnije frazemima koji se odnose na marljivog čovjeka. Tekst *Ангел в чешкој и русској фразеологији (на фоне хорватској)* autorica Ljudmila Stepanova koncipira na način da se u analizi čeških i ruskih frazema sa sastavnicom *anđeo* izravno naslanja na članak koji je Željka Fink Arsovski objavila 2019. godine. Prilog Marije Turk *O višerječnim svezama u Rječniku omišaljskog govora Ivana Mahulje* strukturna je i semantička analiza višerječnih sveza zabilježanih u navedenom rječniku, pri čemu se pozornost u radu posvećuje jednako tako i unutarfrazemskim i međufrazemskim odnosima, te frazeološkom posuđivanju. Urška Valenčić Arh se u svom radu *Kdor vesele pesmi poje, gre po svetu lahkkih nog – o prevajanju frazemov v otroški in mladinski literaturi* bavi translato-loškom problematikom, odnosno pitanjem udomaćivanja ili otuđivanja prilikom prijenosa frazema na ciljni jezik i to na primjerima književnosti za djecu i mlade. *Frazemi od ponedjeljka do petka (u južnoslavenskim jezicima)* autorice Ane Vasung kontrastivna su jezična i kulturološka analiza frazema i uzrečica u čijem su sastavu nazivi za dane u tjednu u pet južnoslavenskih jezika. Dvojac Katerina Veljanovska i Biljana Mirčevska-Boševa za ovu su prigodu napisale rad *Боите во зоонимната фразеологија на македонскиот, на рускиот и на хрватскиот јазик* u kojem istražuju frazeološke jedinice s kromatskim sastavnicama *crno* i *bijelo* u okviru zoonimske frazeologije u navedenim trima slavenskim jezicima.

Drugu cjelinu pod naslovom *Paremiološki stručak* čine tri teksta posvećena poslovicama. Valerij Mokienko proučio je meritorne paremiološke izvore brojnih europskih jezika s ciljem semantičke analize poslovice i uzrečica s ornitonimom *Fink*. Rezultati navedene analize donose se pod naslovom *Орнитоним Финк и близкородственние названия в зеркале европейской паремологии*. Drugi prilog u ovome stručku ima za cilj pokazati i utvrditi

prisutnost u ruskim poslovicama leksema novčanih jedinica koje više nisu u opticaju, tj. novčanih jedinica koje su se koristile do 17. st. Riječ je o prilogu Marije Popović *Neke manje poznate novčane jedinice u ruskim poslovicama*. Ovu cjelinu zatvara rad *Пословицные черт и бес в составе бинарных построений* Elene Seliverstove u kojem autorica naglašava važnost specifičnosti percepcije pojmova *черт* i *бес* u narodnim vjerovanjima s obzirom na činjenicu da su te kulturološke konotacije utkane u semantiku analiziranih poslovisa.

Treća cjelina, *Književno-jezikoslovni cvijetak*, broji samo jedan rad kojemu u ovoj knjizi pripada posebno mjesto zbog hibridnosti metodološkog pristupa analiziranoj građi. Studija *O hrvatskome slogu, slogovanju i slogovniku (Kratak uvod u slogoslovlje)* Josipa Užarevića doprinos je slogovanju, a njezina posebnost leži u pokazivanju i dokazivanju da je slog, iako jezikoslovni problem, itekako povezan s pjesničkim ritmom (stopom, metrikom).

Četvrta cjelina, naslovljena *Književni stručak*, obuhvaća tri priloga u kojima se donose analize i prezentacije ruskih književnih djela. Živa Benčić u prilogu *Šutnja i mistifikacija u pripovijesti F.M. Dostoevskog „Krotka“* bavi se šutnjom kao neverbalnim znakom s lažnom referencijom te nastoji upozoriti na bitne točke njezine podudarnosti s mistifikacijom u kasnoj pripovijesti Dostoevskog „Krotka“. Ivana Peruško u radu „*Zapisi mladog liječnika*“ *M.A. Bulgakova između novog čitanja i transmutacije* analizira film Alekseja Balabanova *Morfij* i britansku televizijsku crnu komediju *A Young Doctor's Notebook* pri čemu polazi od odnosa između književnog teksta i filma, a s osloncem na klasifikaciju ekranizacije Leonida Nehoroševa, odnosno razlikovanja *ilustracije* i, osobito, *novog čitanja* te *transmutacije*. Ova cjelina završava radom Jasmine Vojvodić pod naslovom *Gercenov poljubac (O poljupcu u romanu Tko je kriv? Aleksandra Gercena)* u kojem autorica tematizira raznolikost značenja i funkcija poljupca kao složenoga semiotičkog znaka, te analizira tri primjera poljupca iz romana *Tko je kriv?* ruskoga pisca A.I. Gercena.

Zbornik radova završava cjelinom *Studentski stručak*. Riječ je o dva „cvijetka“, točnije o dva govora studenata Linde Jurković i Nikole Kuščera koja su oni u ime svojih kolega studenata poklonili profesorici Fink na okruglome stolu „Frazološki kotač i dalje se vrti...“ održanome 16. studenoga 2018. godine na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Najtoplije zahvaljujemo autorima koji su svojim priložima „aranžirali“ ovaj *Šareni filološki stručak*, recenzentima pojedinih tekstova te glavnim recenzenticama izdanja Nataši Jakop i Miri Menac-Mihalić.

Urednice

<https://www.doi.org/10.17234/9789533790121.01>